

Bu gün Azərbaycan mü-hacir ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Əli Tudənin doğum günüdür. Ömrü boyu azadlıq duyğuları və Cənub həsrəti ilə yaşayıb-yaradan şairin anadan olmasının 99-cu ildönümü tamam olur. O, 1924-cü il yanvarın 31-də Bakı şəhərində anadan olub. Əslən İrandan olan valideynləri 20-ci əsrin əvvəllərində Bakıya köçüb. Uşaq yaşlarında valideynlərini itirən şair nənəsinin himayəsində böyüyüb.

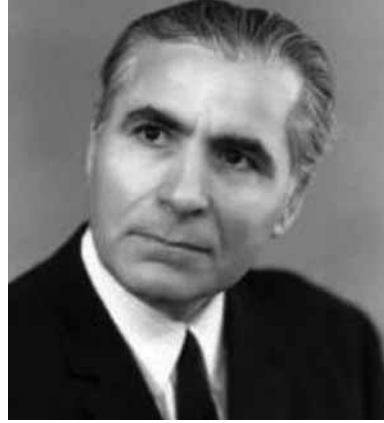
13 yaşında Əlinin şeirləri qəzetlərdə çap olunub. Ancaq bu sevincin ömrü uzun çəkmir. Ötən əsrin 30-cu illərindən başlayan qanlı represiyalar onların da talelərini, yollarını dəyişir. Əli nənəsi ilə birlikdə İrana sürgün olunur. Mühacir həyatı onun tale payı olur. Orada da Əlini sakit həyat gözləmir. Ata yurdu Savalan dağının ətəyindəki Çanaxbulaq kəndində təsərrüfat işləri ilə məşğul olur. Sonra bir müddət Ərdəbildə fəhləlik edir, vaxt tapan kimi isə ürəyindən süzülən şeirləri kağıza köçürür.

*Sən ey baxıb neçə yerə,
Nəsə xəbər alan dünya!
Heç demirsən bircə kərə,
Nə təhərdi balan, dünya!*

1940-cı illərdə İranda başlanan milli azadlıq hərəkatı Əlinin həyatında yeni bir səhifə açır. Şair milli ruhda yazdığı şeirləri ilə xalqı mübarizəyə səsləyirdi. 1945-ci il dekabrın 12-də Cənubi Azərbaycanı milli hökumət qurur. Xalqını, millətini ürək-dən sevən Əli milli hökumətin Maarif Na-

Cənub həsrəti ilə yaşayan şair!

Əli Tudənin doğum günüdür...

zirliyində işləyir. “Ana dili” kitabının tərtibində və çap olunmasında xüsusi rol oynayıb.

Bundan əlavə, Əli Tudə İran tarixində ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli Filarmoniya yaradıb. O, “Öz gözlərimlə” kitabında yazıb: “Bu təkçə Təbrizdə deyil, bütün İranda açılan ilk filarmoniya idi. Saldakılar intizarla səhnəyə baxır, əllərindəki konsert proqramını dönə-dönə oxuyurdular. Ancaq proqramda yazılmamış bir çıxış da vardı. Bu da konsert başlamazdan əvvəl milli hökumətin lideri Seyid Cəfər Pişəvərinin edəcəyi nitq idi. Bunu yalnız filarmoniyanın müdiriyyəti bildirdi”.

Milli hökumət onu ali mükafatla, “21 Azər” medalı ilə təltif edir. O zaman Əli Tudə-

nin 22 yaşında vardı... Üzünə gülən taleyi yenə ondan üz döndərir. Qanlar bahasına qurulmuş hökuməti süqut edir. Əli Tudənin üsyankar ruhlu kitabları mətbəədə yandırılır. Şah onun barəsində xüsusi fərman verir: “Tutduğunda məhkəməsiz-filansız qətlə yetirilsin!”.

O, yenidən Azərbaycana üz tutur. Budəfəki mühacirlik Əli Tudə üçün ömürlük taleyə çevrilir.

*Hər kəsin öz qibləsi var,
Mənim qibləm Vətəndir -*

deyə şair ayrılığın həsrətini köksündə gəzdirib və bütün yaradıcılığı boyu Vətən, Cənub həsrəti mövzusunda sadıq qalıb. Poeziya yolunda yorulmadan çalışan şair böyük Əli Tudə irsi qoyub getdi. “Cənub nəğmələri”, “Məhbusların son sözü”, “Arazın o tayında”, “Qəzəb”, “Təbriz yolu”, “Mühacir qeyrəti”, “Mənim səsim”, “Yarımqıç dastan” - bir sözlə, 40-dan çox kitabın müəllifi kimi ədəbiyyat tariximizdə yer aldı.

Şair 1996-cı il fevralın 26-da vəfat edib. Onun yaradıcılıq yolu nəsilələr üçün örnəkdir. Ədəbi əsərlərindən, həyat və yaradıcılığından oxuyub-öyrənməli hələ çox şey var.

Yeni Azərbaycan.- 2023.- 31 yanvar.- S.8.